

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Nötön-Åråsviken, Kristinehamn kommun, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610010 Nötön-Åråsviken
Mittpunktskoordinat:	1399697 – 6550561
Totalareal:	2190 ha
Fastställd av Länsstyrelsen:	2006-03-15
Områdestyp:	Området är utpekade både enligt Habitatdirektivet och enligt Fågeldirektivet.
Fastigheter:	Kristinehamn kommun: Arskagen 1:1, Broby 1:1, Kils prästgård 1:4, Kilsby 1:1, Kils-mossen 2:1, Myrhult 1:2, Nynäs 2:1, 2:10, 2:4, 2:6, 2:7, 2:9 & 3:1, Prästön 1:1, Sandskär 1:1, Säby 1:6, Sörgårdsholmen 1:1, Visnum 2:1, Visnums prästgård 2:7 och Visnums-Kil 1:1.
Ägandeförhållanden:	Privata markägare, staten, Karlstad stift, Visnums församling, Visnum-Kils församling och Kristinehamn kommun.

Beskrivning av området

Längst ner i Värmlands sydöstra del ligger Natura 2000-området Nötön-Åråsviken. Området omfattar stora delar av Kilsviken samt inre delar av Åråsviken. Det flacka landskapet hyser ett flertal slingrandes rullstensåsar och ändmoräner vilka i kombination med lång hävd av marken bidragit till en mosaik av naturtyper. Här finns torrbackar med ren torrängsflora, fuktiga svackor med fuktängsvegetation, strandängar, lövskogar med ek, lind och lönn med flora av lundkaraktär, barrblandskog samt våtmarksområden.

Ut med små grusvägar och på ängar växer gulmåra, ängsklocka, höskallra, ögontröst och flera andra växter som var vanliga förr i det småskaliga jordbruket. På Nötöns norra del finns ett lundartat område med särskilt intressant flora. Här påträffas myskmadra, tandrot, lundarv, låsbräken och storrams. Den rika floran i området hyser flera för regionen ovanliga arter.

Utöver en rik och säregen flora hyser området naturvärden i form av rik kryptogamflora samt rik insekts- och fågelfauna. Kryptogamfloran är till stor del knuten till lövskogen och har gynnats av att skogen under lång tid har fått utvecklas fritt. Insekterna gynnas av det varierande landskapet med förekomst av grova lövträd, ängar, strandvegetation, våtmarksområden etc. Våtmarksområdena i området hyser stor förekomst av trollsländor och längs strandängarna kan man ha tur att få se makaonfjäril och aspfjäril. Vidare hyser området en imponerande skalbaggsfauna. Ett tiotal skalbaggsarter har sin enda kända värmländska förekomst här i området. Naturreservatet bedöms vara en av Värmlands bästa lokaler för sällsynta insekter.

Vad det gäller fågelfaunan så gynnas även den av det varierade landskapet med god tillgång på olika naturtyper. Här finns arter som kattuggla, härmsångare och gröngöling, vilka gynnas av lövskogen. Järpe och orre påträffas i blandskogen och i våtmarken trivs exempelvis rördrom, trana och brun kärrhök. Närmare 200 fågelarter har observerats i området.

År 1971 avsattes Nötön-Åråsviken som naturreservat med syfte att bevara områdets komplexa och värdefulla natur. Utöver områdets botaniska och zoologiska värden är området även av geologiskt samt estetiskt och kulturhistoriskt intresse.

Ingående naturtyper enligt habitatdirektivet

Habitatkod	Habitatnamn	Areal (ha)	
		Rapporterad	Nytt förslag
3150	Naturligt eutrofa sjöar med nate- eller dybladsvegetation	438	*
9020	Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora	200	85
9070	Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ	45	65

*/Naturtypen utgår på grund av ny definition

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Artkod	Artnamn
A021	Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>
A038	Sångsvan <i>Cygnus cygnus</i>
A068	Salskrake <i>Mergus albellus</i>
A072	Bivråk <i>Pernis apivorus</i>
A075	Havsörn <i>Haliaeetus albicilla</i>
A081	Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i>
A094	Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i>
A104	Järpe <i>Bonasia bonasia</i>
A119	Småfläckig sumphöna <i>Porzana porzana</i>
A127	Trana <i>Grus grus</i>
A193	Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>
A194	Silvertärna <i>Sterna paradisaea</i>
A215	Berguv <i>Bubo bubo</i>
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>
A320	Mindre flugsnappare <i>Ficedula parva</i>
A338	Törnskata <i>Lanius collurio</i>
A409	Orre <i>Tetrao tetrix</i>

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området Nötön-Åråsvikaen är att bidra till att upprätthålla så kallad gynnsam bevarandestatus för de ingående naturtyperna och arterna på biogeografisk nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att specifika bevarandemål uppfylls. I nedanstående tabell framgår bevarandemål för naturtyperna och arterna i detta Natura 2000-område.

Art/naturtyp	Bevarandemål*
Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora (9020)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 85 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Andelen ädellövträd och arter av grova träd bibehålls eller ökar (ange nuvarande antal). Ädellöv finns i minst två skikt. I alla skikt utgör ädellöv minst 50 %. Det ska finnas minst x st ädellövträd med minst y cm bhd. - Gran förekommer med högst 5 % i täckningsgrad. - Föryngring av ädla lövträd ska ske med minst z (10?) stammar/ha över en 10-årsperiod. - Relationen död/levande ved ska vara minst 1/x <p><i>Typiska arter</i></p>
Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ (9070)	<p><i>Areal</i> Naturtypens utbredning bibehålls i minst 65 ha omfattning.</p> <p><i>Strukturer och funktioner</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vegetationshöjd? - Vedartad igenväxningsveg. ska inte förekomma. - Täckning av träd- och buskskikt x %. - Det ska finnas minst x st ädellövträd med minst y cm bhd <p><i>Typiska arter</i></p>
Rördrom (A021) Sångsvan (A038) Salskrake (A068) Bivråk (A072) Havsörn (A075) Brun kärrhök (A081) Fiskgjuse (A094) Järpe (A104) Småfl. sumphöna (A119) Trana (A127) Fisktärna (A193) Silvertärna (A194) Berguv (A215) Spillkråka (A236) Mi. flugsnappare (A320) Törnskata (A338) Orre (A409)	<p><i>Populationsutveckling</i></p> <p><i>Förekomst av lämpligt habitat</i></p>

*/ Bevarandemålen fastställs efter basinventeringen.

Förutsättningar för gynnsam bevarandestatus

För att ingående naturtyper och arter ska uppnå och bibehålla gynnsam bevarandestatus på lång sikt bör nedanstående förutsättningar uppfyllas.

9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora

- Kontinuitet av lövträd av varierande ålder och trädslag
- Skogens struktur utvecklas i huvudsak genom naturlig dynamik, vilket omfattar störningar som stormfällningar och insektsangrepp. Skötsel kan krävas i vissa fall. Skötseln är beroende av områdets beståndshistorik och naturvärden som knyts till bestånden. Skötsel kan t.ex. vara skogsbete, friställning av träd, granavverkning och hamling.
- Förekomst av olika substrat för epifytiska lavar, mossor och svampar. Exempel på substrat är död ved i form av grenar, torrakor, hålör och lågor samt förekomst av gamla och grova träd av varierande trädslag.
- Förekomst av hassel. Hassel är värdväxt för flera mykorrhizasvampar samt gynnar olika förnasvampar.
- Ingen påtaglig minskning av naturtypens typiska arter och deras populationer.

9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

- Skötsel av naturtypen bör baseras på bedömning av markanvändningshistorik, beståndshistorik och hävdhistorik. Hävd i form av bete är en förutsättning för många marklevande svampar och kärlväxter. Igenväxningsvegetation bör röjas bort.
- Vidkroniga hagmarksträd som vuxit upp i öppet solexponerat läge bör även i fortsättningen ha ljus och värme för att arter knutna till dessa träd inte ska konkurreras ut. Många arter som lever på dessa träd minskar kraftigt vid beskuggning. Detta gäller främst lavar och insekter.
- Solinsläpp till markskiktet så att inte grässvålen luckras upp och skuggtåliga arter ökar.
- Kontinuitet av träd av olika åldrar och trädslag och en krontäckning på minst 25 % och max 75 %.
- Förekomst av olika substrat för epifytiska lavar, mossor och svampar. Exempel på substrat är död ved i form av grenar, torrakor, hålör och lågor samt förekomst av gamla och grova träd av varierande trädslag.
- Området får inte gödslas och betesdjuren bör inte heller stödutfodras. Gödsling och stödutfodring ger ökad näringstillgång med förändrad artsammansättning som följd.
- Ingen påtaglig minskning av naturtypens typiska arter och deras populationer.

A021 Rördrom

Rördrommen kräver grunda vikar med bladvass (1-10 ha) och med god tillgång på fisk, grodor och vatteninsekter. Flyttfågel.

A038 Sångsvan

Arten häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningsperioden samt god tillgång på lämplig grön vegetation under vintern. Arten kräver relativt ostörda områden. Sångsvanen övervintrar i Sverige i isfria, grunda vatten.

A068 Salskrake

Salskraken häckar i gamla spillkråkehål, i holkar eller i ihåliga stubbar. Födan utgörs av mollusker, vatteninsekter och småfisk. Arten vistas ofta vid risiga stränder med skyddande skog. Övervintring sker främst i grunda kustområden, men även i större isfria sjöar.

A072 Bivråk

Bivråkens optimala miljö är ett småbrutet blandskogslandskap i närheten av sjö eller annat vattendrag. Förekomsten av äldre och luckiga skogsbestånd, gärna omväxlande med naturbetesmarker och rikligt med bryn, gynnas förekomst av getingar vars larver utgör föda för bivråkens ungar. Förekomst av äldre skog med rikligt inslag av lövträd och med närhet till fuktskog, kärr och andra våtmarker är fördelaktigt under försommaren då de gamla fåglarna till stor del livnär sig på småfågelungar, men även grodor och insektslarver. I äldre tider utgjorde kombinationen fuktskog, skogsbete och hagmarker mycket viktiga miljöer. Bivråken häckar i dag med de högsta tätheterna i högproduktiva skogsområden.

A075 Havsörn

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök. Under häckningstiden är fisk den dominerande födan, men den tar även fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor. Havsörnen bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Havsörnen är störningskänslig vid boplatsen. Gamla örnar finns ofta i reviret året om.

A081 Brun kärrhök

Brun kärrhök är knuten till vassrika eutrofa slättsjöar, men förekommer även i andra typer av sjöar. En förutsättning för häckning är tillgång på tät gammal vass eller liknande vegetation att bygga bo i. Brun kärrhök kräver tillgång på lämpliga bytesdjur vid häckningslokalen och dess omgivning. Födan utgörs av sork, grodor, fågelungar mm., ibland även ägg, fisk och kadaver.

A094 Fiskgjuse

Fiskgjusen är helt beroende av vatten eftersom födan nästan uteslutet består av fisk. Fiskgjusen fiskar i de flesta vattendrag såväl eutrofa som oligotrofa sjöar som i större vattendrag och i grundare kustområden. Jaktframgången minskar dock i allt för grumliga vatten. I områden med enbart oligotrofa sjöar kan sämre tillgång på fisk orsaka lägre reproduktion, troligen då fåglarna behöver jaga över större områden. Förutom vatten är fiskgjusen beroende av lämpliga träd för bobygge. De vanligaste boträden är tallar där stora risbon byggs i toppen av plattkronade, kraftiga träd. Enstaka bon förekommer även i kraftledningsstolpar, större torn eller på stora stenar i sjöar eller vattendrag. Fiskgjusen är oftast mycket störningskänslig vid boplatsen.

A104 Järpe

Järpen föredrar tät blandskog, ofta i anslutning till surdråg eller bäckar. Andelen lövträd bör ej understiga 10 %. En viktig födoresurs under vintern är alknoppar, alhängen samt björkhängen

varför dessa måste finnas i området. I anknytning till födan krävs tillgång på skyddande vegetation till exempel tät ungskog av gran. God tillgång på insekter är mycket viktigt för kycklingarnas överlevnad. Järpen kräver revir på 25-50 ha och förekommer sällan i skogar mindre än 25 ha. Stannfågel.

A119 Småfläckig sumphöna

Arten häckar vid våtmarker med någorlunda stabilt lågt vattenstånd och halvöppen vegetation, helst mader med fräken eller högstarr i andra hand bladvass eller säv. Födan består av vatteninsekter och vattenväxter. Flyttfågel.

A127 Trana

Tranan häckar på våta myrmarker, ofta omgärdade av sumpskog eller vatten för att boet skall vara oåtkomligt för marklevande rovdjur. Häckningen kan påbörjas redan i april. Tillgång till störningsfria områden är viktigt. Flyttfågel.

A193 Fisktärna *och* **A194** silvertärna

Arterna behöver god tillgång på småfisk samt störningsfria häckningsplatser. För att större kolonier skall kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framförallt mink bör hindras att nå häckningsplatserna. Flyttfåglar.

A215 Berguv

Berguven häckar på klippphyllor, på marken bland större stenblock, i gamla kråkböns samt i stadsmiljö. Arten kräver föda i form av medelstora däggdjur som kaniner, harar och råttor samt fåglar. Stannfågel.

A236 Spillkråka

Spillkråkan kräver lämpliga häckningsplatser i form av grov asp, tall eller bok. Födan består av vedlevande insekter och myror. Hästmyror är en favorit hos arten. Stannfågel.

A320 Mindre flugsnappare

Den mindre flugsnapparen häckar såväl i högstammig ädellövskog som i blandskog med mycket varierande barrandel. Ofta förekommer den i slutna och tämligen fuktiga bestånd längs stränder, i lövrika sumpskogar eller i anslutning till hävdad mark. Häckningsplatser förekommer ofta i ogallrade, naturskogsliknande miljöer. Boplatserna utgörs av grenbrott i döda träd, större trädhåligheter eller gamla hackspettshål. Flyttfågel.

A338 Törnskata

Törnskatan kräver tillgång på öppna marker med rik insektsförekomst på varma, solbelysta lokaler. Häckningslokalerna bör ha god tillgång på attraktiva insektsmiljöer i form av blommande och bärande buskar i kombination med öppna partier; jordbruksmark, hyggen eller andra öppna marker. Optimala hyggen för törnskatan är hyggen utan fröträd och/eller skärmar. Flyttfågel.

A409 Orre

Orren förekommer på myrar och myrarnas närmaste omgivningar samt på tidiga successioner efter hyggen och skogsbränder. Liksom för de övriga skogshönsen är tillgången på insekter viktiga för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är viktig diet under vintern. Orren finns i området hela året.

Hotbild – vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Detta stycke listar potentiella hot mot ingående naturtyper och arter i Natura 2000-området Nötön-Åråsviken.

9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora och **9070** Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

- Invandrande gran.
- Luftföroreningar, ökat kvävenedfall och sur nederbörd, vilket kan utarma känsliga kryptogamer.

Det största hotet mot ingående naturtyper och arter är upphörd hävd (igenväxning), avverkning och markexploatering. Hotbild av detta slag elimineras genom naturreservatets föreskrifter och skötselplan. Indirekt kan Natura 2000-områdets naturtyper och arter hotas av åtgärder som sker i det runtomliggande landskapet.

A021 Rördrom och **A081** Brun kärnhök

- Minskad bladvassareal
- Mink, predator på rördromsungar (gäller rördrom)

A068 Salskrake

- Brist på bohål (hålträd, ihåliga stubbar och holkar)
- Mink, mård och gädda är predatorer på salskrake

A072 Bivråk och **A338** Törnskata

- Brist på insektsrika biotoper
- Omfattande jakt i Medelhavsregionerna och Pyrenéerna (gäller bivråk)

A075 Havsörn och **A094** Fiskgjuse

- Störning från friluftsliv i närheten av boplats. Exempel på störning är båttrafik, sportfiske, bad och kanoting.
- Illegal förföljelse, gäller främst havsörn.
- Brist på lämpliga boträd.
- Bäver som gnager barken av gamla tallar på flera öar i anslutande skärgård.
- "Nya" miljögifter, t ex bromerade flamskyddsmedel.

A104 Järpe och A409 Orre

- Storskaligt skogsbruk vilket leder till fragmentering av skogslandskapet och brist på habitat av lämplig storlek.

A119 Småfläckig sumphöna

- Dränering, vattenreglering och igenväxning av grunda våtmarker.

A193 Fisktärna och A194 silvertärna

- Ökad båttrafik och friluftsliv.
- Predation av mink.
- Förbuskning av fågelskär.

A236 Spillkråka och A320 Mindre flugsnappare

- Brist på lämpliga boträd
- Minskad lövandel i skogsbestånden

Ett gemensamt hot som gäller för fågelarterna är miljögifter. Tidigare har flera av ingående arter drabbats hårt av miljögifter. Idag är flera av tidigare gifter förbjudna vilket har förbättrat situationen avsevärt. Trots förbud mot många miljögifter kvarstår en del i naturen samt att effekten av nya typer av miljögifter idag är okänd. Försurning utgör hot mot flera av arterna. Dels genom utarmning av fiskbestånd (minskad födotillgång för ett flertal fågelarter), dels genom ökad risk för exponering av giftiga metaller. Ökat kvävenedfall kan även påverka djur och växter negativt, antingen genom direkt påverkan på arterna eller indirekt genom att arternas livsmiljö förändras, exempelvis igenväxning av vikar. Vindkraft i Vänern kan också utgöra ett hot mot fåglarna.

Bevarandeåtgärder med tidplan

Följande bestämmelser bidrar på olika sätt till att naturtyperna och arterna i Natura 2000-området uppnår och bibehåller gynnsam bevarandestatus.

Gällande regelverk 2006

- Strandskydd (7 kap.13-18 §§ Miljöbalken).
- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § Miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. *Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman/är nödvändiga för skötsel och förvaltning av området.*
- Miljöstödsersättning för bete kan fås för bete av arealer som uppfyller krav på ersättning från LBU-programmet (EU:s miljöstöd för biologisk mångfald i betesmarker och slätterängar.)

- Järpe och orre får jagas på tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905) övrig tid är de fredade. Övriga ingående fågelarter är fredade året runt (3 § Jaktlagen 1987:259). Fredningen gäller samtliga fågelarters ägg och bon.
- Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.
- Bivråk, brun kärrhök, berguv, rördrom, salskrake, havsörn och fiskgjuse tillhör statens vilt (33 § jaktförordningen (1987:905)). Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller staten.
- Nötön-Åråsviken är skyddat som naturreservat.
- Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § MB, hela Natura 2000-området.
- Riksintresse geografiska avgränsningar enligt 4 kap MB, hela Natura 2000-området.

Naturreservatet Nötön-Åråsviken bildades 1971 i syfte att skydda och vårda områdets intressanta naturförhållanden vilket bland annat innefattar artrik flora och fauna och attraktivt kulturlandskap. Vidare är syftet att främja allmänhetens naturstudier. Ytterligare bevarandeåtgärder för Nötön-Åråsviken ses i dagsläget inte som nödvändiga. Skötselplanen bör dock revideras, vilket planeras att ske under 2006.

Bevarandestatus idag

9020 Boreonemorala, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora

Nationellt

Naturtypen *boreonemorala*, äldre naturliga ädellövskogar av fennoskandisk typ med rik epifytflora är främst ett resultat från tidigare hävd men även en relict från tidigare värmeperiod. Flera av de ädellövskogar vi ser idag är forna lövängar och hagmarker som under lång tid låtit växt igen och utvecklats till artrika naturskogar med höga naturvärden. Lövskogar och lövängar har minskat kraftigt under lång tid och idag återstår endast en bråkdel av tidigare arealer. Ädellövskogarnas främsta utbredningsområde är södra och sydöstra delen av Boreala regionen samt Mälardalen. Kalmar län har den största andel av den här naturtypen. Kvarvarande lövträdsbestånden är sällan stora, men har oftast höga naturvärden. Totalt finns det ca 15-20 000 ha i Sverige. De största hoten är skogsbruk och invandring av gran. Naturtypen prioriteras i det nationella områdesskyddsarbetet.

Nötön-Åråsviken

Trädskiktet i ädellövskogarna domineras av ek med inslag av lind, asp, björk, rönn, tall och gran. Flera bestånd hyser mäktiga jätteeckar. Ekarna hyser en rik epifytflora samt en rik skalbaggsfauna. Delar av naturtypen betas extensivt. Exempel på naturtypiska arter som förekommer är tandrot, blåsippan och vårärt. Bevarandestatusen är okänd.

9070 Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ

Nationellt

Naturtypen innefattar både trädklädda hagmarker och betade skogar. Betesmarken som berörs i Nötön-Åråsvikens Natura-område klassas till de trädklädda hagmarkerna. Hagmarker med främst ek är en karaktärsbiotop för södra och sydöstra delen av den boreala regionen. Östergötland har ett stort ansvar tillsammans med bl.a. Kalmar-, Blekinge-, Kronobergs-, Södermanlands- och Stockholms län då det gäller naturtypens bevarande.

Historiskt sett har andelen trädklädda betesmarker minskat till en bråkdel de senaste 100-200 åren. De gamla inägomarkerna har odlats upp och utmarkerna växt igen eller planterats med skog. Skogsbete är därmed en försvinnande naturtyp över hela landet. Nedläggning av jordbruk och därmed upphört bete är det största hotet. Miljöstöd till jordbruket har dock förbättrat möjligheterna till lönsamhet för bete på naturbetesmark. Hur stor areal naturtypen täcker är svårt att uppskatta, framför allt då det gäller betad skog med höga naturvärden. Beräkningar enligt ängs- och betesmarksinventeringen i Sverige pekar på att det finns ca 50 000 ha av denna naturtyp. Däribland utgör ekhagar 4 800 ha, björkhagar 7 400 ha, blandlövhagar 13 000 ha och betad skog 11 500 ha. Betade skogar och hagar, kanske främst ekhagar, utgör en av de mest artrika miljöerna i Svensk natur.

Nötön-Åråsviken

I Natura-områdets sydvästra del finns ett relativt stort område med naturtyp *trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ*. Trädskiktet är glest-öppet och domineras av lövträd av ek, lind, björk, asp med spridda förekomster av en, gran, tall och hassel. Andelen gamla, grova ädellövträd är relativt hög. Blad karaktärs arterna påträffas gökärt, ängsvädd, stor blåklocka, bitterlav, ekspik, skärelav, allélav och slånlav.

Delar av naturtypen är under restaurering då hagmarken under en period låtit växa igen. Bevarandestatusen är i dagsläget oklar.

A021 Rördrom

Nationellt

Huvuddelen av rördromsbeståndet finns i det mellansvenska slättsjöområdet kring Vänern, i Östergötland, Närke och Mälarskapen. År 2000 gjordes en inventering av de bästa rördromssjöarna och det visade sig då att Vänern låg i topp med 92 "tutande" rördromshannar. Andra sjöar som hyste mycket rördrom var Mälaren, Tåkern, Hjälmarren, Långhalsen i Sörmland, Hornborgasjön och Tämnaren i Uppland.

Den svenska rördromsstammen beräknas till mellan 135 och 650 par. Det Europeiska beståndet utanför Ryssland är beräknat till 10 500 par. I Sverige är rördrommen rödlistad och klassad till kategorin *sårbar* (VU). BirdLife International betecknar rördrommen som *vulnerable* i Europa och anser att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är vidare placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den där har en otillfredsställande bevarandestatus.

Nötön-Åråsviken

Lämplig livsmiljö finns i området. Antalet revirhållande rördromshanar varierar. Normala år påträffas 4-6 revir inom hela naturreservatet (inklusive den del som ligger i Västra Götaland).

A038 Sångsvan

Nationellt

Från att under 1900-talets mitt ha varit en mycket sällsynt häckfågel på avsidet belägna lokaler i Lappland och Jämtland, har arten under senare delen av 1900-talet expanderat kraftigt. Därmed är den inte längre en utpräglad och skygg ödemarksfågel. År 1997 beräknades den svenska populationen uppgå till 3 800 etablerade par och arten häckade då i samtliga svenska län. Då mer än hälften av dess utbredningsområde finns i Europa har vi ett visst ansvar för arten.

Nötön-Åråsviken

Sångsvanenn ökar i hela Mellansverige. Natura 2000-området berörs av både rastande (51-100 ex vår och höst) och översomrande fåglar.

A068 Salskrake

Nationellt

De första häckningarna i landet rapporterades i mitten av 1800-talet, men det dröjde till på 1930-talet innan salskraken kunde räknas som en årlig häckfågel. En betydande expansion skedde under 1950-talet då arten på allvar etablerade sig i de norra lappmarkerna och i Norrbottens skogsland. Under samma period kunde de första häckningarna konstateras i Norrbottens kustland. Sedan 1970-talet har en betydande ökning skett och i takt med detta har arten efterhand etablerat sig allt längre söderut. Ungefär 350 par salskrakar bedöms häcka i landet. Arten är rödlistad i Sverige där den placeras i kategorin *missgynnad*. BirdLife International betecknar arten som *vulnerable* i Europa. Vidare är arten placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att artens globala koncentration inte är placerad i Europa men att arten där har en otillfredsställande bevarandestatus.

Nötön-Åråsviken

Salskrakar rastar i området under vår och höst. Antalet individer ligger inom intervallet 11-50 exemplar.

A072 Bivråk

Nationellt

Bivråken häckar i samtliga län undantaget Gotland. Under de senaste 30 åren har dock beståndet minskat kontinuerligt. Populationsstorleken är mycket svårbedömd, men uppskattas till högst 5 000 par i landet. Bivråken är rödlistad i Sverige och uppfyller kraven för att placeras i klassen *starkt hotad*. Försvinnanderisken har dock nedgraderats då förekomsten av arten är relativt god i övriga Europa, vilket ger möjlighet till återinvandring. BirdLife

International betecknar bivråken som *secure* i Europa och har därmed en tillfredsställande bevarandestatus i området.

Nötön-Åråsviken

Miljön inom naturreservatet och landskapet runt Nötön-Åråsvikens naturreservat bedöms som passande för bivråken. Inom hela naturreservatet (inklusive den del som ligger i Västra Götaland) finns uppskattningsvis 3-5 par. Artens population minskar sedan länge i Sverige.

A075 Havsörn

Nationellt

Havsörnsbeståndet har ökat kontinuerligt sedan mitten av 1980-talet och uppgår nu till minst 320 etablerade par. Arten häckar i samtliga län utom F, N och Z. Världsbeståndet uppskattades 2001 till 6 800-7 300 par, varav ca 2 200 i Asien. Norge hyser ca 1 700 par.

Havsörnen är globalt rödlistad där den placeras i kategorin *near threatened* (NT). I den svenska rödlistan placeras arten i kategorin *sårbar* (NT). BirdLife International betecknar havsörnen som *sällsynt* i Europa. Arten är vidare placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationsstorleken inte är koncentrerad till Europa men att arten där inte har gynnsam bevarandestatus.

Nötön-Åråsviken

Havsörn förekommer inom området under hela året.

A081 Brun kärrhök

Nationellt

Beståndet av brun kärrhök har ökat sedan slutet av 1960-talet fram till slutet av 1990-talet. Arten finns nu väl spridd i Götaland, Svealand och längs hela Norrlandskusten. Häckningar förekommer i alla län utom Z-län, häckningarna är dock mycket få i Norrland. Det Svenska beståndet uppskattas till minst 1 500 par.

Nötön-Åråsviken

Inom hela naturreservatet (inklusive den del som ligger i Västra Götaland) häckar uppskattningsvis 5-7 par av brun kärrhök.

A094 Fiskgjuse

Nationellt

Fiskgjusebeståndet beräknas uppgå till mellan 3 000-4 000 par i landet, vilket utgör ca 35 % Europas totala bestånd. Populationen anses vara förhållandevis stabil i Sverige, men inom vissa delområden förekommer tydliga minskningar. Fågeln häckar i samtliga län undantaget Gotland. BirdLife International betecknar fiskgjusen som *sällsynt* i Europa.

Nötön-Åråsviken

Fiskgjusen studeras sedan 1976 inom Ramsarområdet Kilsviken. Den genomsnittliga häckningsframgången för fiskgjusarna inom Ramsarområdet Kilsviken avviker inte anmärkningsvärt från vad som anges för det svenska beståndet i stort. Oroväckande är dock att häckningsframgången årligen sedan 1998 legat under genomsnittet för hela perioden. Inom hela naturreservatet Nötön-Åråsviken (inklusive den del som ligger i Västra Götaland) häckar 8-10 par.

A104 Järpe

Nationellt

Järpen häckar i hela landet med undantag från den fjällnära skogen samt Öland och Gotland. Arten har minskat betydligt under de senaste 30 åren på grund av det moderna skogsbruket. Idag uppskattats den svenska populationen till drygt 100 000 par, vilket beräknas utgöra cirka 17 % av den europeiska populationen utanför Ryssland. Trots en påtaglig minskning av det svenska beståndet anses arten inte vara hotad i landet.

Nötön-Åråsviken

Järpe förekommer sparsamt i området. Uppgifter om artens populationsstorlek och populationsutveckling saknas. Bevarandestatus är oklar.

A119 Småfläckig sumphöna

Nationellt

Beståndet av småfläckig sumphöna varierar ganska mycket mellan åren och även mellan lokaler. Trots detta förefaller beståndet ha varit relativt stabilt de senaste tio åren. Antalet spelande hanar har under den senaste tioårsperioden uppskattats till 145-315 och detta motsvarar ungefär antalet häckande par. Det svenska beståndet utgör ungefär 1 % av det europeiska beståndet. Småfläckig sumphöna är relativt jämnt spridd i Göta- och Svealand. Den uppträder också sällsynt längs Norrlandskusten.

Småfläckig sumphöna är rödlistad i Sverige och klassas där till kategorin *sårbar* (VU). BirdLife International betecknar arten som *secure* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 4, vilket innebär att artens globala population är koncentrerad till Europa och att arten där har en tillfredsställande bevarandestatus.

Nötön-Åråsviken

Småfläckig sumphöna förekommer sällsynt (ej årligen) i de strandnära våtmarkerna.

A127 Trana

Nationellt

Antalet tranor har ökat markant sedan mitten av 1980-talet, speciellt märkbart i Götaland och Svealand. Tranor häckar numera relativt jämnt spritt i samtliga län. År 2003 beräknades antalet häckande par till åtminstone 15 000, kanske över 20 000 par. Därtill kommer ett stort

antal ungfåglar. Det svenska beståndet utgör 20-38 % av europapopulationen, varför Sverige har ett stort ansvar för arten.

BirdLife International listar tranan som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa, men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i Europa.

Nötön-Åråsviken

Arten ökar. Inom hela naturreservatet (inklusive den del som ligger i Västra Götaland) häckar minst 5 par.

A193 Fisktärna

Nationellt

Fisktärnan häckar i samtliga svenska län och dess bestånd beräknas uppgå till 20 000-25 000 par, vilket motsvarar 1/10 av det europeiska beståndet. Beståndsutvecklingen i landet är svårtolkad då arten har stora mellanårsvariationer. Landets häckfågeltaxering visar på minskade bestånd under senare delen av 1970-talet och början av 1980-talet. Under 1990-talet har dock arten ökat på flera håll till exempel längs Bohuslänns kust.

Nötön-Åråsviken

Nötön-Åråsvikens skyddade grunda vikar används som fiskevatten för tärnor som häckar på fågelskär längre västerut i Åråsviken. Arten inventeras årligen. Sett för hela Vänern är populationen stabil eller ökande. Bevarandestatus bedöms vara gynnsam.

A194 Silvertärna

Nationellt

Silvertärnan häckar längs större delen av den svenska kusten samt i Norrlands skogsland och i fjällområdena från Dalarna och norrut. Som regelbunden häckfågel saknas den i södra och mellersta Sveriges inland. Beståndet uppskattas till 20 000-26 000 par i landet. Det Europeiska beståndet beräknas utgöra cirka 500 000 par, varav närmare 75 % finns på Island.

Sedan mitten av 1970-talet har silvertärnan ökat i såväl Östersjöområdet som Vänern. Tecken finns dock som tyder på att arten lokalt försvunnit till följd av minkens expansion. BirdLife International listar silvertärnan som *secure* i Europa, men menar att det är viktigt att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Nötön-Åråsviken

Nötön-Åråsvikens skyddade grunda vikar används som fiskevatten för tärnor som häckar på fågelskär längre västerut i Åråsviken. Arten inventeras årligen. Sett för hela Vänern är populationen stabil eller ökande. Bevarandestatus bedöms vara gynnsam.

A215 Berguv

Nationellt

Berguven häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt på Öland, Gotland, i östra Värmland och Norrlands inland där födotillgången i många fall torde vara begränsande. Antalet berguvar har sedan mitten av 1970-talet sakta ökat i landet. Nyetablering sker spritt i landet och rekryteringen är tämligen god. Antalet etablerade revir uppskattas till 600-700, vilket motsvarar knappt 5 % av det europeiska beståndet.

Berguven är rödlistad i Sverige och klassad där till kategorin *missgynnad* (NT). BirdLife International listar berguven som *vulnerable* i Europa och påpekar att det är viktigt att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är vidare placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att artens utbredning inte är koncentrerad till Europa men att arten där har en otillfredsställande bevarandestatus.

Nötön-Åråsviken

Berguven födosöker regelbundet inom naturreservatet.

A236 Spillkråka

Nationellt

Spillkråkan har under 1900-talet spridit sig söderut i Sverige, troligtvis på grund av att skogsarealen i landets södra del har ökat kontinuerligt. Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 - 35 000 par. Detta motsvarar ungefär 10 % av det samlade europeiska beståndet på 200 000 - 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. BirdLife International listar spillkråkan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

Nötön-Åråsviken

Förekommer sparsamt-allmänt i området. Uppgifter om artens populationsstorlek och populationsutveckling saknas. Bevarandestatus är oklar men troligtvis gynnsam.

A320 Mindre flugsnappare

Nationellt

Mindre flugsnappare häckar sällsynt till sparsamt men regelbundet i södra och östra Sverige. Det svenska beståndet uppskattas till ca 500 par. Huvuddelen av det Europeiska beståndet finns i östra Europa. Då det svenska flugsnapparbeståndet ligger i periferin av artens utbredningsområde förekommer stora mellanårsvariationer. Mindre flugsnappare är rödlistad i Sverige och förd till kategorin *sårbar*. BirdLife International listar arten som *secure* i Europa.

Nötön-Åråsviken

Värmland ligger i utkanten av den mindre flugsnapparens utbredningsområde. Revirhävdande hanar påträffas årligen i lämpliga miljöer. Arten bör betraktas som årlig besökare inom Nötön-Åråsvikens Natura 2000-område.

A338 Törnskata

Nationellt

Törnskatan häckar i samtliga svenska län. Beståndet i Norrlands inland och fjällen är dock mycket svagt. Antalet törnskator i landet uppskattas till mellan 26 000 och 34 000 par, vilket motsvarar cirka 1 % av det totala europeiska beståndet.

Det svenska beståndet har under de senast 25 åren uppvisat en stark tillbakagång, minskningen motsvarar ca 2/3 av beståndet. Arten anses dock inte hotad i landet. Bird Life International listar arten som *declining* i Europa. Arten placeras vidare i SPEC kategori 3 vilket innebär att artens utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att den där har en otillfredsställande status.

Nötön-Åråsviken

Törnskatan häckar inom områdets betesmarker. Uppgifter om populationsstorlek och trend saknas.

A409 Orre

Nationellt

Den svenska orrepopulationen har uppskattats till minst 170 000 par (1990-talets mitt). Den svenska andelen av den europeiska populationen (inkl. europeiska Ryssland) är minst 20 %. Många uppgifter från Götaland och Svealand tyder på starkt minskande stammar under 1990-talet. BirdLife International betecknar orren som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

Nötön-Åråsviken

Orre förekommer sparsamt i området. Uppgifter om artens populationsstorlek och populationsutveckling saknas. Bevarandestatus är oklar.

Uppföljning

För att kunna bedöma naturtypers och arters bevarandestatus krävs uppföljning av uppsatta bevarandemål. Vid uppföljning utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras. Nedan beskrivs när och hur de olika bevarandemålen ska följas upp.

Inväntar nationellt uppföljningsprojekt, komplettering kommer att ske.

Bilaga

1. Karta över Natura 2000-områdets avgränsning
2. Karta över ingående naturtypers utbredning (klart efter basinventeringen)

Referenser

ArtDatabanken. *Artfaktablad för rödlistade arter*. (www.artdatabanken.se)

Löfroth, M m.fl. 1997. *Svenska naturtyper i det europeiska nätverket Natura 2000*. Naturvårdsverkets förlag, Stockholm.

Naturvårdsverket. *Natura 2000 – Art och naturtypsvisa vägledningar*. (www.naturvardsverket.se)

Naturvårdsverket. 2004. *Parametrar och metoder för uppföljning i Natura 2000*. Version 4: 2004-05-07.

Värmlands Länsstyrelse, Miljöenheten. 1984. *Skötselplan för naturreservatet Nätön-Åråsviken*. Beslut 1984-11-02. Karlstad.

Värmlands Länsstyrelse, Miljöenheten. 1999. *Ändring av del av skötselplan för naturreservatet Nätön-Åråsviken*. Beslut 1999-03-02. Karlstad.

Värmlands Länsstyrelse, Lantbruksenheten. 2001. *Åtgärdsplan för bevarande av betesmarker och slåtterängar – Arskagen*.

Värmlands Länsstyrelse, Lantbruksenheten. 2001. *Åtgärdsplan för bevarande av betesmarker och slåtterängar – Linsön*.

Värmlands Länsstyrelse, Lantbruksenheten. 2001. *Åtgärdsplan för bevarande av betesmarker och slåtterängar – Västra Nötön*.

Värmlands länsstyrelse, Lantbruksenheten. 2004. *Ängs- och betesmarksinventeringen*. (opublicerad)